

ægteskab

1 ægteskabs indgåelse

afgivet af
ægteskabsudvalget af 1969

betænkning nr. 691
københavn 1973

Indhold

Indledning	7
Ægteskabsbetingelser	9
Ægteskabsalderen	10
Forældresamtykke	11
Umyndiggjorte	12
Sindssyge og åndssvage	12
Nærtbeslægtede	13
Besvogrede	14
Adoptivforhold	14
Fællesboet delt	15
Oplysninger	15
Prøvelse af ægteskabsbetingelserne - kirkelig eller borgerlig vielse	17
Prøvelsesstedet	17
Kirkelig lysning	17
Kirkelig eller borgerlig vielse	18
Kirkelig velsignelse	18
Den borgerlige vielse	18
Ægteskab mellem personer af samme køn	19

Ægteskabsudvalgets medlemmer

Afdelingschef i justitsministeriet *N. C. Bitsch* (formand).

Folketingsmedlem, landsretssagfører *Hanne Budtz*.

Folketingsmedlem *Poul Dam*.

Folketingsmedlem, revalideringskonsulent *Karl Hjortnæs*, der i 1972 har afløst folketingsmedlem *Lene Bro*.

Kontorchef i justitsministeriet, nu statsadvokat *Mogens Hornslet*.

Folketingsmedlem, fhv. minister *Nathalie Lind*, der i 1972 har afløst fhv. folketingsmedlem *Merete Bjørn Hanssen*.

Højesteretssagfører *Oluf Lind*.

Overpræsident *Carl Moltke*.

Amtskontorchef *Th. Opstrup*.

Landsdommer *Inger Margrete Pedersen*.

Folketingsmedlem, lektor *Else-Merete Ross*.

SEKRETARIAT

Kontorchef i justitsministeriet, nu statsadvokat *Mogens Hornslet*.

Fuldmægtig i justitsministeriet *Svend Danielsen*.

Fuldmægtig i justitsministeriet *Ebbe Nielsen*.

Forslag eller bemærkninger kan indsendes til:

Ægteskabsudvalgets sekretariat
Justitsministeriet,
Slotsholmsgade 10,
1216 København K.

Ægteskabsudvalgets opgave

Udvalget skal overveje, i hvilket omfang der på baggrund af de ændrede samfundsforhold, ændringen af kvindens stilling i samfundet og de heraf følgende ændringer af opfattelsen af ægteskabsinstitutionen er behov for revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning, herunder reglerne om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, samt reglerne om ægteskabets retsvirkninger og om børnenes retsstilling under ægteskabet og efter separation eller skilsmisse.

Udvalget skal samtidig overveje, om der i tilknytning hertil er behov for ændring af regler i den øvrige lovgivning, der har forbindelse med ægteskabslovgivningen, og om nogle af de bestemmelser i lovgivningen, der knytter retsvirkninger til ægteskabet, bør kunne anvendes på visse ægteskabslignende forhold.

Indledning

Den 1. januar 1970 trådte en ny lov om ægteskabs indgåelse og opløsning i kraft (1969-loven). Den tidligere lov var fra 1922. Af ændringer i 1969 med hensyn til ægteskabs indgåelse kan nævnes:

Bestemmelserne om forlovelse blev ophævet.

Ægteskabsalderen for mænd blev nedsat fra 21 til 20 år.

Den obligatoriske lysning forud for ægteskabsindgåelsen blev afskaffet.

Bestemmelsen om prøvelse af ægteskabsbetingelserne og borgerlig vielse blev forenklet.

Allerede før den ny lov trådte i kraft, havde justitsministeren nedsat et nyt udvalg, som skulle arbejde videre med revisionen af ægteskabslovgivningen. Debatten forud for 1969-loven havde vist, at der var en udbredt interesse for mere dybtgående ændringer.

Når man skal vurdere behovet og mulighederne for sådanne ændringer, må man vide, hvordan loven fungerer i dag. Man må også vide, hvordan den opleves af de mennesker, som kommer i berøring med den.

Ægteskabsudvalget har derfor foretaget en større statistisk undersøgelse af ægteskabssagerne i 1971. Man har endvidere i

samarbejde med socialforskningsinstituttet iværksat en sociologisk undersøgelse, der skal belyse befolkningens kendskab og holdning til ægteskabslovgivningen. Resultaterne heraf ventes offentliggjort i løbet af foråret 1974. Hermed være ikke sagt, at fremtidens lovgivning nødvendigvis skal udformes efter resultaterne af disse undersøgelser. Et område som ægteskabslovgivningen berører imidlertid i høj grad det enkelte menneske. Udvalget mener derfor, at man ved de nævnte undersøgelser vil kunne *skabe et sikrere udgangspunkt* for overvejelserne om den endelige udformning af lovgivningen.

Udvalget lægger sine *foreløbige* overvejelser frem til diskussion i nogle ret kortfattede oplæg om den fremtidige lovgivnings hovedlinier. Synspunkterne har været indgående drøftet i udvalget, men udvalgets medlemmer har ikke lagt sig fast på de forslag, betænkningerne indeholder. Tværtimod er det udvalgets opfattelse, at den endelige stillingtagen i høj grad kan blive påvirket af de resultater, som den nævnte sociologiske undersøgelse vil vise, og — ikke mindre — af den debat, som man ønsker at skabe grundlag for. Udvalgets betænkninger har derfor i vidt omfang karakter af oplæg til denne debat.

I denne betænkning behandles i et afsnit betingelserne for ægteskab og i et andet prøvelsen af disse betingelser og formen for ægteskabs indgåelse — borgerlig eller kirkelig vielse. I hvert afsnit redegøres først ganske kort for udvalgets hovedsynspunkter og derefter uddybes disse med argumenter og modargumenter.

Man har bestræbt sig på at udforme betænkningen i et noget lettere sprog end det, der er sædvanligt i udvalgsbetænkninger, og historiske redegørelser er stort set udeladt. De udforlige betænkninger, som ægteskabsudvalget af 1957 afgav i årene 1962-1968, indeholder i denne henseende alt, hvad den særligt interesserede læser kan have behov for. I det hele taget har udvalget på alle områder draget stor nytte af det yderst sagkyndige arbejde, som udførtes af ægteskabsudvalget af 1957.

Det er udvalgets håb, at den valgte form vil vise sig egnet til at fremme en alsidig debat om de emner, der må interessere hele befolkningen.

Også i Finland, Island, Norge og Sverige

arbejder man i disse år med en revision af ægteskabslovgivningen. Der har hidtil på dette lovgivningsområde været tale om nordisk retsenhed i de grundlæggende principper. Det har derfor været naturligt, at repræsentanter for de nedsatte ægteskabsudvalg i de fire lande har drøftet de tanker, man har gjort sig i udvalgene om den fremtidige ægteskabslovgivning. Det svenske udvalg afgav delbetænkning om ægteskabs indgåelse og opløsning i maj 1972, og på grundlag heraf er i maj 1973 gennemført ny lovgivning. Fra det finske udvalg foreligger en principbetænkning om de samme emner fra januar 1973. Der vil i det følgende kort blive redegjort for hovedindholdet af de nye svenske regler.

Udvalget vil om kort tid afgive betænkning om separation og skilsmisse. Endvidere venter man i løbet af efteråret og vinteren at kunne afgive betænkning om vilkårene for separation og skilsmisse og om formueordningen.

København i september 1973.

Ægteskabsbetingelserne

Det er den overvejende opfattelse i udvalget,

at ægteskabsalderen skal være ens for mænd og kvinder,

at ægteskabsalderen skal være 18 år,

at 18-årsgrænsen skal kunne fraviges,

at der fortsat må kræves samtykke fra forældrene, når unge, som ikke er myndige og som ikke tidligere har været gift, vil indgå ægteskab,

at det offentlige dog skal kunne tillade unge at gifte sig, hvis forældrene sætter sig imod ægteskabet uden rimelig grund,

at umyndiggjorte skal kunne gifte sig uden samtykke fra værgen,

at sindssyge og åndssvage skal kunne gifte sig uden tilladelse, hvis de kan handle fornuftmæssigt,

at det stadig skal være forbudt slægtninge i ret op- og nedstigende linie og søskende at gifte sig med hinanden, men

at det i særlige tilfælde skal kunne tillades halvsøskende at gifte sig med hinanden,

at personer, der er besvoglede, frit skal kunne gifte sig med hinanden,

at adoptant og adoptivbarn først skal kunne gifte sig med hinanden, når adoptivforholdet er ophævet,

at nyt ægteskab skal kunne indgås, selv om delingen af fællesboet fra et tidligere ægteskab ikke er sluttet, og

at folk, der vil gifte sig, bør fortælle hinanden om forhold af betydning for det fælles ønske om ægteskab, men at man ikke i loven skal foreskrive pligt til at give oplysning om børn med en anden kvinde eller mand.

Hvor gammel skal man være ?

Efter *den gældende lov* er ægteskabsalderen 20 år for mænd og 18 år for kvinder. Ønsker unge under denne alder at gifte sig, må der tilladelse til fra det offentlige. Om tilladelse skal gives eller nægtes, afgøres efter en vurdering af de unges personlige og økonomiske forhold. Hensynet til en ensartet behandling har fort til, at der har dannet sig en praksis, som er vejledende for det enkelte tilfælde.

Loven administreres i dag således, at tilladelse som altovervejende hovedregel ikke gives til mænd under 18 år, og at ansøgning fra kvinder, der er fyldt 17 år, imødekommes i de fleste tilfælde. Tilladelse gives til mænd over 18 år og til kvinder, der er fyldt 15 år, hvis kvinden er gravid eller har et barn, uanset om manden er far til barnet eller ej. I andre tilfælde lægger man bl. a. vægt på, hvordan parterne vil kunne etablere sig bolig-mæssigt, om deres personlige forhold er stabile, og om deres økonomi er nogenlunde tilfredsstillende, således at de må forventes at kunne klare familiens økonomiske forpligtelser, bl. a. huslejen.

Udvalgets overvejelser

Når udvalget foreslår at nedsætte ægteskabsalderen for mænd til 18 år - og dermed få samme ægteskabsalder for mænd og kvinder -, lægger man vægt på, at et ikke ringe antal 18-19 årige mænd rent faktisk bor sammen med nogenlunde jævnaldrende kvinder.

Mod en nedsættelse af ægteskabsalderen kan anføres, at antallet af skilsmisser for helt unge ægteskaber er væsentlig større end for de ægteskaber, der indgår i en mere mo-

den alder. Udvalget mener dog ikke, at man bør tillægge skilsmissehyppigheden nogen afgørende vægt ved fastsættelsen af ægteskabsalderen, når de unge som nævnt alligevel bor sammen.

Et medlem af udvalget har været inde på, at ægteskabsalderen måske snarere burde sættes til 20 år for både mænd og kvinder, og at man ikke skulle kunne fravige aldersgrænsen. En regel herom måtte dog forudsætte, at man samtidig i loven regulerede retsvirkningerne af et faktisk samliv mellem unge under 20 år.

Et andet medlem gør opmærksom på, at en ensartet ægteskabsalder for mænd og kvinder næppe kan begrundes med, at mænds og kvinders fysiske og psykiske modning finder sted i samme alder, men har dog også af hensyn til den nordiske retsenhed ikke villet udtale sig imod, at alderen sættes til 18 år for begge køn.

For at bevare muligheden for at fravige aldersgrænsen taler, at et stort antal kvinder under 18 år årligt får dispensation, fortrinsvis fordi de er gravide. Eksempelvis blev der i 1971 givet ca. 500 sådanne dispensationer. Disse kvinder ville være forhindret i at gifte sig, hvis man ikke havde dispensationsadgangen. Selv om nogle af disse kvinder måske ville have gavn af, at aldersgrænsen ikke kunne fraviges, f. eks. fordi ægteskabet skyldes et pres fra familien, må det dog sikkert for et betydeligt antal af disse kvinder betragtes som et reelt gode, at aldersgrænsen kan fraviges.

Udvalget har overvejet at udelukke dispensation, hvis både manden og kvinden er under 18 år. Dispensation i disse tilfælde kan forekomme særdeles betænkelig, og en bestemmelse herom ville være på linie med

den praksis, som allerede følges i dag, når manden er under 18 år. Man kan dog ikke gå ind for at lovfæste en sådan regel og dermed afskære en dispensation, der måske kan være begrundet under ganske særlige forhold.

Skal forældrene spørges?

Efter *den gældende lov* må den, der er under 20 år og ikke tidligere har været gift, ikke indgå ægteskab uden forældrenes samtykke. Nægter forældrene at give samtykke, kan det offentlige give tilladelse til ægteskabet, hvis der ikke er rimelig grund til forældrenes nægtelse.

Det beror på et skøn, om forældrenes samtykkenægtelse kan siges at være rimeligt begrundet. Ved afgørelsen ser man bl. a. på, om forbindelsen med forældrene er afbrudt, således at den unge allerede klarer sig selv, om parterne har eller venter børn, og om deres personlige og økonomiske forhold er betryggende.

Udvalgets overvejelser

Ifølge den nye svenske lov kan den, der er fyldt 18 år, gifte sig uden forældrenes samtykke. For den, der er under 18 år, kræves fortsat tilladelse fra det offentlige, der skal indhente en udtalelse fra forældrene, inden der træffes afgørelse.

Et flertal i udvalget finder, at der er behov for fortsat at kræve forældresamtykke, ikke mindst hvis ægteskabsalderen også for mænd sættes til 18 år. Eventuelle urimelige følger vil ligesom nu kunne afbødes ved, at de unge får tilladelse til at gifte sig fra det offentlige.

Kravet om forældresamtykke til ægteskab bør dog nok knyttes sammen med myndighedsalderen og ikke til en bestemt aldersgrænse.

Nedsættes myndighedsalderen, der for tiden er 20 år, indebærer dette således, at samtykkealderen samtidig automatisk nedsættes.

Udvalget har overvejet, om man alene bør kræve forældresamtykke for unge under 18 år. Baggrunden har været, at forældremyndigheden ophører med den unges fyldte 18. år. Dette indebærer, at den unge derefter selv kan bestemme sine personlige forhold. Da det at gifte sig først og fremmest er et personligt anliggende, og da myndighedsalderen angår den unges adgang til at træffe bestemmelse i økonomiske anliggender, kunne det måske synes mindre naturligt at lade myndighedsalderen være afgørende for samtykkealderen.

Ægteskab og myndighed

Udvalget har været inde på, om unge, som er fyldt 18 år, og som indgår ægteskab, burde blive myndige, i og med at de gifter sig. Herfor kunne tale, at unge mennesker i ægteskabet har dannet et fællesskab, som udenforstående — herunder forældre i deres egenkab af værge - ikke bør have adgang til at blande sig i. Værgens samtykke er endvidere i mange tilfælde en ren formalitet.

Når udvalget alligevel er vejet tilbage fra at foreslå en sådan regel, skyldes det, at det også for de unge selv ville være meget upraktisk med forskellige myndighedsaldrer, og det ville næppe være velbegrundet, at de unge gennem ægteskabet som sådant blev myndige. Netop i et samfund som det danske, hvor de fleste kun har mulighed for at etablere et hjem ved at stifte gæld, herunder tyngende afbetalingskontrakter, er der behov for, at også gifte under den sædvanlige myndighedsalder skal have værgens samtykke til

at påtage sig gældsforpligtelser. Hertil kommer, at indgåelse af ægteskab i sig selv indebærer økonomiske konsekvenser, der i visse tilfælde kan være temmelig vidtrækkende.

Umyndiggjortes ægteskab

Efter *den gældende lov* kan en umyndiggjort kun gifte sig med værgens samtykke. Det skyldes, at en umyndiggjort ikke anses for egnet til på egen hånd at påtage sig de forpligtelser, ægteskabet medfører. Værgesamtykket er derfor hidtil fundet nødvendigt både i den pågældendes egen og i samfundets interesse. Det gælder ikke blot den, der er umyndiggjort i personlig henseende, men også den, der alene er umyndiggjort i fornueretlig henseende.

Udvalgets overvejelser

Udvalget foreslår kravet om værgesamtykke ophævet, idet det er helt tilfældigt, om personer, som opfylder betingelserne for at blive umyndiggjort, bliver det.

Man har overvejet at begrænse kravet om værgesamtykke til at angå personer, der er umyndiggjort i personlig henseende. En sådan begrænsning ville imidlertid være uden praktisk betydning, bl. a. fordi personlig umyndiggørelse sker uhyre sjældent.

Efter udvalgets opfattelse vil hensynene bag kravet om værgesamtykke blive opfyldt ved det almindelige krav om, at parterne ved ægteskabets indgåelse skal have evnen til at handle fornuftmæssigt. De skal kunne forstå, hvad det vil sige at blive gift. De myndigheder, som skal undersøge, om ægteskabsbetingelserne er opfyldt, skal være opmærksom på, om dette almindelige krav er opfyldt.

En ophævelse af samtykkekravet er dog ikke helt uden betænkelighed. Det er således

fremhævet i udvalget, at kravet om værgesamtykke sikrer, at værgen får kendskab til ægteskabet, og at værgen på denne måde får lejlighed til at foretage de økonomiske dispositioner, som ægteskabet efter hans opfattelse gør nødvendig. Der kan f. eks. være tale om oprettelse af ægtepagt om den umyndiggjortes formue. Det tilføjes, at der efter den nye svenske lov fortsat kræves værgesamtykke ved umyndiggjortes ægteskab.

Sindssyges og åndssvages ægteskab

Efter *den gældende lov* må den, som er sindssyg eller åndssvag, ikke indgå ægteskab uden tilladelse.

Udvalgets overvejelser

Bestemmelsen har været drøftet i et udvalg, justitsministeren nedsatte i december 1968 med den opgave at overveje, i hvilket omfang adgangen for sindssyg og åndssvag til at indgå ægteskab fortsat bør være betinget af særlig tilladelse. Udvalget har afsluttet sit arbejde i efteråret 1972 med afgivelse af betænkning nr. 658/1972. Efter en samlet bedømmelse på baggrund af de foreliggende oplysninger, herunder om forbudets lidet effektive karakter, fandt flertallet af udvalgets medlemmer, at beskyttelseshensynene ikke længere kunne bære et forbud mod ægteskab.

justitsministeriet bad ægteskabsudvalget om en udtalelse. I skrivelse af 29. juni 1973 har udvalget meddelt, at man kan tilslutte sig betænkningens flertalsindstilling om, at ægteskabslovens bestemmelse bør søges ophævet.

Med hensyn til tidspunktet for ophævelsen er der i udvalget givet udtryk for nogen

betænkkelighed ved en stykvis ændring af loven, hvorfor et flertal i udvalget foretrækker, at bestemmelsens ophævelse afventer en samlet revision af ægteskabslovgivningen.

Ægteskab mellem nærtbeslægtede

Efter *den gældende lov* må ægteskab ikke indgås mellem slægtninge i ret op- og nedstigende linie eller mellem søskende. Forbudet betyder, at ægteskab ikke kan indgås mellem far og datter, mellem mor og søn eller mellem bedsteforældre og børnebørn. Forbudet omfatter også såvel ægteskab mellem helsøskende som mellem halvsøskende. Reglen gælder, uanset om der er tale om ægtebørn eller børn uden for ægteskab.

Udvalgets overvejelser

Begrundelsen for det gældende forbud mod ægteskab mellem de nævnte nærtbeslægtede skal søges dels i ønsket om at beskytte familielivet og dels i hensyn af arvebiologisk art - det vil sige hensyn, der bygger på en vurdering af risikoen for alvorlige arvelige defekter hos eventuelle børn.

Forældre, børn og børnebørn

Udvalget finder, at disse hensyn fortsat med afgørende vægt taler imod at ophæve forbudet mod ægteskab mellem slægtninge i ret op- og nedstigende linie. Sådant ægteskab bør fortsat heller ikke kunne indgås med tilladelse fra det offentlige i det enkelte tilfælde.

Søskende

Udvalget har spurgt Retslægerådet, om arvebiologiske hensyn taler imod ægteskab mellem søskende. Retslægerådet har bl. a. op-

lyst, at risikoen for arvelig betinget defekt hos et barn, der er avlet af *helsøskende*, generelt må skønnes at være omkring 10 gange større end den risiko, der består for børn af ubeslægtede raske forældre. For børn, der er avlet af *halvsøskende*, skønnes risikoen at være omkring 5 gange så stor.

Som eksempler på defekter henviser Retslægerådet bl. a. til arvelig betinget stofskiftesygdom, dobbeltsidig hareskår, alvorlig mental defekt og mental tilbagestående.

Retslægerådet har også oplyst, at det ikke på forskningens nuværende stade er muligt gennem en lægeundersøgelse af to hel- eller halvsøskende, som ønsker at gifte sig, at få nærmere oplysning om den konkrete risiko for deres eventuelle børn.

Udvalget kan på denne baggrund og af de samme grunde, som taler for at bevare forbudet mod ægteskab i et forældre-børn forhold, ikke gå ind for en ophævelse af forbudet mod ægteskab mellem *helsøskende*. Det offentlige bør heller ikke kunne give tilladelse til ægteskab i det enkelte tilfælde.

Hvad angår ægteskab mellem *halvsøskende*, er udvalget opmærksom på Retslægerådets udtalelse om den generelle risiko for alvorlig arvelig betinget defekt hos eventuelle børn. Man finder på den anden side ikke, at man kan opretholde forbudet alene ud fra arvebiologiske hensyn. Man lægger her vægt på, at en onkel og en niece i dag frit kan gifte sig med hinanden, selv om deres børn er udsat for den samme generelle risiko som de børn, hvis forældre er halvsøskende.

Under hensyn til ønsket om at beskytte familielivet bør man dog ikke uden videre ophæve forbudet. Der kan på den anden

side tænkes tilfælde, hvor et forbud kan virke urimeligt. Det gælder især for halv-soskende, der er vokset op hver for sig - måske uden at kende hinanden - og som først i en voksen alder træffer hinanden og ønsker at gifte sig. Hvor sådanne ganske særlige forhold gør sig gældende, bør der kunne gives tilladelse til ægteskab. Efter udvalgets opfattelse vil sådanne tilladelser dog kun kunne komme på tale i uhyre sjældne tilfælde.

Behovet for halv-soskendes adgang til at gifte sig har i praksis vist sig at være forsvindende ringe, og man kan vel ikke udelukke, at den blotte mulighed for ægteskab kan være medvirkende til i flere tilfælde at skabe ønsker om ægteskab mellem halv-soskende. Dette taler imod at indføre en dispensationsadgang. Man har også taget i betragtning, at visse lande i den kulturkreds, som Danmark traditionelt henregnes til, måske ikke vil anerkende et ægteskab mellem halv-soskende. Udvalget finder imidlertid ikke disse hensyn afgørende i tilfælde, hvor ganske særlige grunde taler for at tillade et sådant ægteskab.

Også i Sverige er der indført adgang til at tillade, at halv-soskende kan gifte sig med hinanden.

Hvis reglerne om ægteskab mellem halv-soskende ændres i overensstemmelse med udvalgets forslag, vil det være nødvendigt at ændre de strafferetlige regler om samleje mellem slægtninge.

Ægteskab mellem besvoglede

Efter *den gældende lov* må ægteskab mellem personer, hvoraf den ene har været gift

med den andens slægtning i ret op- eller nedstigende linie, ikke indgås uden tilladelse fra justitsministeriet. Er der fællesbørn i det tidligere ægteskab, må tilladelsen kun gives, hvis hensynet til børnene ikke taler derimod. Den tidligere lov var mere restriktiv.

Lovens forbud omfatter f. eks. ægteskab mellem en mand og hans svigermor eller mellem en mand og hans stedatter eller hans svigerdatter.

Den gældende bestemmelse trådte i kraft den 1. januar 1970, og der har siden kun foreligget få tilfælde, hvor justitsministeriet skulle tage stilling til, om tilladelse kunne gives. Tilladelse er blevet givet i samtlige tilfælde.

Udvalgets overvejelser

Udvalget foreslår, at bestemmelsen ophæves. Den liberale tilladelsespraksis i de få sager, der har foreligget til afgørelse, taler herfor. Endelig kan besvoglede i dag leve faktisk sammen, uden at det offentlige kan skride ind. I Sverige er forbudet mod ægteskab mellem besvoglede også ophævet.

Adoptant og adoptivbarn

Udvalget foreslår ingen ændring af den gældende bestemmelse om, at adoptant og adoptivbarn ikke må gifte sig med hinanden, så længe adoptivforholdet består. Ønsker adoptanten og adoptivbarnet at indgå ægteskab med hinanden, kan adoptivforholdet ophæves.

Bigami

Så længe et tidligere ægteskab består, kan nyt ægteskab ikke indgås. Udvalget har ikke overvejet nogen ændring af denne regel.

Deling af fællesboet fra tidligere ægteskab

Har en person under *den gældende lov* tidligere været gift, men ægteskabet er ophørt enten ved skilsmisse, omstødelse eller den anden ægtefælles død, må nyt ægteskab ikke indgås, før fællesboet fra det tidligere ægteskab enten er endeligt delt efter privat overenskomst, eller en offentlig bodeling er påbegyndt i skifteretten.

Bestemmelsen finder ikke anvendelse, hvis der var fuldstændig særeje i det tidligere ægteskab. Justitsministeriet kan endvidere tillade fravigelse, hvis særlige grunde taler derfor.

Udvalgets overvejelser

Med den gældende bestemmelse ønsker man at holde fællesboet i det tidligere ægteskab og fællesboet i det nye ægteskab klart adskilt. Det er således først og fremmest ordensmæssige grunde, der taler for, at skifte-spørgsmålet skal være ordnet inden det nye ægteskab. Sker det ikke, kan der tænkes senere at opstå problemer for parterne, deres advokater eller skifteretten med at finde ud af, hvilke formueverdier der skal deles med den tidligere ægtefælle eller dennes arvinger.

Et flertal i udvalget finder imidlertid, at bestemmelsen bør ophæves, da det har vist sig, at den i et ikke ubetydeligt omfang anvendes som et middel til at chikanere en tidligere ægtefælle. Den, der ønsker at gifte sig igen, kan risikere at blive mødt med urimelige bodelingskrav fra den anden ægtefælle. Dette gælder også i tilfælde, hvor et beskedent bo i realiteten allerede er delt. Ægtefællen kan i sådanne tilfælde gå til skifteretten for at få påbegyndt en offentlig bo-

deling, hvorefter ægteskab kan indgås. Fler-tallet i udvalget finder ikke, at en påbegyndelse af offentligt skifte i sig selv er nogen garanti for, at ægtefællernes bodele holdes adskilte.

For at ophæve bestemmelsen taler også, at justitsministeriets praksis med hensyn til fravigelse er særdeles liberal. Fritagelse gives således generelt, hvis det tidligere ægteskab er opløst ved skilsmisse efter en forudgående separation. Også i andre tilfælde gives der som altovervejende hovedregel skiftefritagelse.

Udvalget kender ikke til tilfælde, hvor en fritagelse for at dokumentere skifte har ført til efterfølgende vanskeligheder.

Et medlem af udvalget ønsker at bevare bestemmelsen og lægger herved afgørende vægt på, at man herigennem har et middel til at undgå en sammenblanding af to fællesboer. Dette medlem henviser til, at det er en god ordning for et nyt ægteskab, at det tidligere er helt afsluttet.

Oplysningspligt

Før et ægteskab indgås, skal hver af parterne under *den gældende lov* oplyse over for den anden og den myndighed, som prøver ægteskabsbetingelserne, om den pågældende har eller venter børn med en anden mand eller kvinde.

Der skal gives oplysninger både om ægtebørn og børn uden for ægteskab. Bestemmelsen foreskriver også en oplysningspligt om adoptivbørn, men ikke om egne børn, der er bortadopteret.

Oplysning skal gives, selv om der ikke er tale om nogen forsørgelsespligt over for børnene, og selv om børnene ikke har arveret.

Udvalgets overvejelser

Der er enighed i udvalget om, at ægteskaber bør bygge på den størst mulige åbenhed mellem de kommende ægtefæller. Et flertal i udvalget finder dog, at den lovbestemte oplysningspligt bør ophæves. Der kan være lige så god grund til at kræve oplysninger om mange andre forhold, der kan komme til at virke belastende på ægteskabet eller skabe økonomiske problemer. Eksempelvis kan nævnes bidragsforpligtelser, som påhviler manden over for en tidligere ægtefælle, tidligere straffedomme, arvelige eller kroniske sygdomme, sterilitet eller impotens.

Man finder det ikke rigtigt at gennemføre lovregler herom, da der er tale om forhold af så personlig art, at det offentlige ikke bør blande sig heri. Overtrædelse af bestemmelsen er endvidere ikke sanktioneret.

Et mindretal i udvalget går ind for at bevare og udbygge bestemmelsen, således at man i loven foreskriver den videst mulige oplysningspligt. Både etiske og økonomiske, herunder arvemæssige, synspunkter taler herfor. Der bør bl. a. indføres pligt til at give oplysning om alle tidligere ægteskaber, uanset om der stadig består bidragspligt eller ej over for den eller de tidligere ægtefæller.

Prøvelse af ægteskabsbetingelserne - kirkelig eller borgerlig vielse

Det er den overvejende opfattelse i udvalget,

at parterne selv skal kunne bestemme, i hvilken kommune de ønsker prøvelsen af ægteskabsbetingelserne foretaget,

at de også selv skal kunne bestemme, om de ønsker kirkelig eller borgerlig vielse,

at der ikke er behov for en yderligere forenkling af den borgerlige ægteskabsindgåelse, og

at ægteskab ikke skal kunne indgås mellem personer af samme køn.

Prøvelse af ægteskabsbetingelserne

Før et ægteskab indgås, skal manden og kvinden godtgøre, at de opfylder ægteskabsbetingelserne. Det er borgmestrene, der prøver betingelserne. 1 dag foretages prøvelsen på det sted, hvor en af parterne bor. Har ingen af dem bopæl her i landet, sker prøvelsen i den kommune, hvor en af dem opholder sig.

Udvalget foreslår, at parterne selv skal kunne bestemme, hvor de ønsker prøvelsen foretaget. Prøvelsen vil herefter ligesom nu den borgerlige vielse kunne foregå hvorsom-

helst. Den vil også kunne ske her i landet, uanset om nogen af parterne opholder sig her.

Med gennemførelsen af ægteskabsloven af 1969 bortfaldt bestemmelsen om tvungen *lysning*. Samtidig bestemte man, at lysning ved kundgørelse fra prædikestolen kan finde sted, hvis parterne ønsker det.

Udvalget har drøftet, om bestemmelsen om frivillig lysning bør udgå af ægteskabsloven, idet bestemmelsen er uden retlig betydning. Det kan dog på den anden side være naturligt, at ægteskabsloven som hidtil indeholder oplysninger om adgangen til kirkelig lysning.

Kirkelig eller borgerlig vielse

De, der skal giftes, kan efter *den gældende lov* vælge mellem kirkelig eller borgerlig vielse, ifølge statistiken foretrækker de fleste kirkelig vielse. Til belysning heraf kan nævnes nogle tal:

År	Antal ægteskaber	Borgerlige vielser antal	i pct.
1928 ...	27.300	7.377	27,0
1938 ...	33.625	12.141	36,1
1948 ...	39.279	13.345	34,0
1958 ...	33.795	11.898	35,2
1965 ...	41.693	11.084	26,6
1966 ...	41.424	10.952	26,4
1967 ...	41.158	10.565	25,7
1968 ...	39.457	10.251	25,9
1969 ...	39.158	11.350	28,9
1970 ...	36.376	(ikke oplyst)	
1971 ...	32.801	11.145	33,9

Udvalgets overvejelser

For at bevare den gældende ordening taler, efter opfattelsen hos et flertal i udvalget, med af gø rende vægt:

Antallet af kirkelige vielser udgør 66 pct. af samtlige vielser. Man bør ikke påtvinge dette store antal mennesker en borgerlig vielse. Den gældende ordening har ikke medført vanskeligheder af nogen art.

Flertallet i udvalget ønsker derfor at bevare den gældende ordening. Man finder, at det vil være naturligt for at udbygge den traditionelle valgfrihed mellem kirkelig og borgerlig vielse, at der skabes mulighed for at blive borgerlig viet på lørdag eftermiddage og på son- og helligdage.

To af udvalgets medlemmer går ind for tvungen borgerlig vielse, idet ægteskabsindgåelsen først og fremmest har et borgerligt indhold, som naturligt etableres gennem en

borgerlig registrering. Folks forhold til kirken vil også blive mere ærligt og oprigtigt, hvis der alene er adgang til at få et ægteskab velsignet i kirken.

Disse medlemmer henviser også til, at der i dag ikke er lige adgang for alle til at blive kirkelig viet. idet parter, der tilhører et ikke-ankendt trossamfund, kun kan blive kirkelig viet, hvis kirkeministeriet har givet det pågældende trossamfunds præster tilladelse til at foretage vielser.

Kirkelig velsignelse

Er et ægteskab indgået ved borgerlig vielse, kan ægtefællerne efter ægteskabsloven få det velsignet i kirken.

Udvalget har overvejet, om bestemmelsen herom, som er uden retlig betydning, bør udgå af ægteskabslovgivningen. Som anført foran vedrørende spørgsmålet om kirkelig lysning vil det være naturligt, at ægteskabsloven som hidtil indeholder oplysning om adgangen til kirkelig velsignelse.

Skal den borgerlige vielse forenkles?

Da man gennemførte ægteskabsloven af 1969, blev den borgerlige vielseshandling stærkt forenklet. Hvis parterne ønsker det, er der dog fortsat mulighed for en mere højtidelig vielseshandling.

På den baggrund er der efter udvalgets opfattelse ikke i dag behov for en yderligere forenkling af vielsesreglerne. Parterne bør fortsat mode samtidig hos vielsesmyndigheden og bekræfte, at de ønsker at indgå ægteskab, hvorefter vielsesmyndigheden erklærer dem for gift. Udvalget lægger afgørende vægt på, at mandens og kvindens bekræftelse sker over for en offentlig myndighed, og

at tidspunktet for ægteskabsindgåelsen kan angives helt præcist.

Når udvalget finder, at parterne skal møde samtidigt hos vielsesmyndigheden, ligger der heri en afstandtagen fra vielse ved stedfortræder.

Ægteskab mellem personer af samme køn

Den gældende lovgivning bygger på den helt klare forudsætning, at et ægteskab er en retlig forbindelse mellem en mand og en kvinde. Loven åbner ikke mulighed for, at to personer af samme køn kan indgå ægteskab med hinanden. Skulle det ske ved en fejltagelse, vil »ægteskabet« være ugyldigt.

Udvalgets overvejelser

Der har i den offentlige debat i de senere år fra enkelte sider været rejst krav om, at personer af samme køn skulle have mulighed for at indgå ægteskab med alle de retsvirkninger, som er knyttet til et ægteskab mellem en mand og en kvinde. Man har bl. a. henvist **til**, at et homoseksuelt forhold mellem voksne ikke længere er strafbart. Det er også blevet fremhævet, at homofile par kan have samme behov for og ønske om at få deres forhold akcepteret af offentlige myndigheder som heteroseksuelle par.

Udvalget har på denne baggrund overvejet spørgsmålet. Et overvejende flertal i udvalget tager bestemt afstand fra en ændring af ægteskabsloven på dette punkt. Adgangen til ægteskab mellem personer af samme køn ville være et afgørende brud med den tradi-

tionelle opfattelse af ægteskabet. Ægteskaber mellem personer af samme køn ville næppe blive anset for gyldige i udlandet, og blev regler af denne art indført i ægteskabsloven, måtte det befrygtes på uheldig måde at kunne påvirke udlandets vurdering i det hel taget af gyldigheden af ægteskaber indgået her i landet og eventuelt tillige af danske separationer og skilsmisser. På denne baggrund måtte det forekomme særdeles uhenigtsmæssigt fra et samfundsmæssigt synspunkt at indføre sådanne regler, og det måtte også i høj grad betvivles, om man ville gavne de mennesker, der direkte ville blive omfattet af de ny regler.

Det er den overvejende opfattelse i udvalget, at det først og fremmest må være af interesse for homofile, at det ved lovgivningen eller på anden måde sikres dem, at betydelige problemer som f.eks. spørgsmålet om retten til bolig - også efter samlivets ophør - og arveafgiftsproblemerne kan løses på en rimelig måde. Og spørgsmål af denne art er udvalget indstillet på at søge løst under sit kommende arbejde med problemer vedrørende ikke-ægteskabelige samlivsforhold. Løses disse problemer, mindskes formentlig det behov, der måtte være, men som under alle omstændigheder kun vil have et beskedent omfang, for at få adgang til at »legalisere« forbindelser mellem personer af samme køn som »ægteskaber«.

Et medlem af udvalget kan principielt gå ind for ægteskab mellem personer af samme køn, selv om man nok må forvente, at en sådan adgang kun vil blive benyttet af nogle ganske få.

